

Dr hab. Jacek Kosonoga, prof. UŁaz

Katedra Prawa Karnego

Wydział Prawa i Administracji

Uczelni Łazarskiego

W Warszawie

**Recenzja rozprawy doktorskiej Pani mgr Magdaleny Brzozowskiej
„Problemy związane ze stosowaniem tymczasowego aresztowania w Polsce
na przykładzie orzecznictwa Europejskiego Trybunału Praw Człowieka”**

I. Problematyka tymczasowego aresztowania jest bez wątpienia zagadnieniem zasługującym na pogłębione studia i dysertacje naukowe. Wprawdzie poświęcono jej już szereg opracowań monograficznych (zob. w szczególności: K. Dąbkiewicz, *Tymczasowe aresztowanie*, Warszawa 2012; D. Dudek, *Konstytucyjne wolności a tymczasowe aresztowanie*, Lublin 1999; J. Izydorczyk, *Praktyka stosowania tymczasowego aresztowania (na przykładzie sądów Polski Centralnej)*, Łódź 2002, rec. B. Wójcicka, Prok. i Pr. 2002, nr 7–8, s. 123–124; J. Izydorczyk, *Stosowanie tymczasowego aresztowania w polskim postępowaniu karnym*, Kraków 2002, rec. S.M. Przyjemski, WPP 2002, nr 4, s. 146–150; S. Stachowiak, Prok. i Pr. 2003, nr 4, s. 147–149; A. Szumski, *Tymczasowe aresztowanie w kontekście zasady domniemania niewinności. Aspekty karnoprocesowe i międzynarodowe*, Wrocław 2012; zob. również: A. Murzynowski, *Areszt tymczasowy oraz inne środki zapobiegające uchylaniu się od sądu*, Warszawa 1963; R.A. Stefański, *Środki zapobiegawcze w nowym kodeksie postępowania karnego*, Warszawa 1998, rec. S. Stachowiak, WPP 1998, nr 3–4, s. 193–195; E. Skrętowicz, Prok. i Pr. 1998, nr 10, s. 107–110; B. Szyprowski, PiP 1999, nr 2, s. 90–93), to jednak w żadnym z nich nie przyjęto perspektywy badawczej obranej przez Autorkę. Tymczasem praktyka stosowania tego izolacyjnego środka zapobiegawczego w Polsce jest oceniana przez Europejski Trybunał Praw Człowieka dość jednoznacznie. Wystarczy wspomnieć – na co zwróciła uwagę Doktorantka – że z danych opublikowanych na rok 2022 – na ogólna liczbę 1 254 wyroków wydanych przeciwko Polsce, w 318 przypadkach dopuszczono się naruszeń art. 5 Konwencji gwarantującego prawo do wolności i bezpieczeństwa osobistego, co plasuje nasz kraj na czwartym – pod względem ilości naruszeń – miejscu wśród państw członkowskich Rady Europy. Jeżeli dodatkowo

uwzględni się, iż 129 innych spraw zakończono ugodą bądź deklaracją jednostronną, a w literaturze zagranicznej coraz częściej Polska jest określana jako kraj o nie do końca jasnym stosunku do Konwencji (zob. np. S. Greer, *The European Convention on Human Rights, Achievements, Problems and Prospects*, Cambridge University Press 2009, s. 122), to zagadnienie to w sposób oczywisty prowokuje do przemyśleń.

Poszukiwanie podstawowych przyczyn naruszenia Konwencji, diagnozy takiego stanu rzeczy, czy też wreszcie próba zaproponowania konkretnych postulatów legislacyjnych oraz rozwiązań systemowych, które mogą przyczynić się do pełniejszej realizacji standardu strasburskiego – jest bez wątpienia inicjatywą naukową jak najbardziej trafioną.

Słusznie zatem Doktorantka podjęła się próby przeanalizowania podstawowych problemów związanych ze stosowaniem tymczasowego aresztowania w Polsce na przykładzie orzecznictwa Europejskiego Trybunału Praw Człowieka. Wybór tematu rozprawy doktorskiej należy ocenić wysoko. Dotyczy bowiem konkretnego, aktualnego i wielowątkowego zagadnienia pozostającego na styku dwóch pozostających w opozycji do siebie wartości: potrzeby zabezpieczenia prawidłowego toku procesu – z jednej strony oraz prawa do wolności osobistej z drugiej.

II. Struktura pracy nie nasuwa zastrzeżeń. Poza wstępem i zakończeniem Doktorantka dzieli stosunkowo obszerną materię na cztery rozdziały merytoryczne. W pierwszej kolejności omawia kwestie historyczne. Opisuje genezę i ewolucję koncepcji praw człowieka, przebieg postępowania przed Trybunałem oraz stara się zdefiniować istotę problemu systemowego związanego ze stosowaniem w Polsce tymczasowego aresztowania z naruszeniem Konwencji. Następnie – w rozdziale II – analizuje prawo do wolności i bezpieczeństwa osobistego w rozumieniu art. 5 Konwencji, co stanowi swoisty komentarz do tego przepisu Konwencji, ze szczególnym uwzględnieniem pozbawienia wolności na skutek tymczasowego aresztowania. Kolejny rozdział dotyczy oceny stopnia implementacji konwencyjnego standardu w zakresie tymczasowego aresztowania w polskiej procedurze karnej. Ostatni rozdział – nieco sprawozdawczy – dotyczy analizy orzecznictwa Trybunału w zakresie tymczasowego aresztowania w sprawach polskich. Podział ten jest czytelny, logiczny i spójny.

III. Prawidłowo także zastosowano metody badawcze, koncentrując się głównie na analizie dogmatycznoprawnej. Jest to metoda adekwatna do zagadnienia naukowego, które Doktorantka uczyniła przedmiotem analizy. Do najbardziej istotnych problemów dogmatyki prawa w doktrynie zalicza się bowiem takie kwestie jak obowiązywanie norm

prawa, interpretacja prawa, definicje i ustalenie pojęć, analiza praktyki stosowania prawa oraz jego doskonalenie (J. Wróblewski, *Wybrane zagadnienia metodologiczne dogmatyki prawa*, [w:] *Zagadnienia metodologiczne prawoznawstwa. Materiały z sesji naukowej, Łódź 27–28 marca 1980 r.*, (red.) J. Wróblewski, Wrocław–Warszawa–Kraków–Gdańsk–Łódź 1982, s. 124; J. Wróblewski, *Zagadnienia przedmiotu i metody teorii państwa i prawa*, PiP 1961, nr 11, s. 752 i n.; J. Wróblewski, *Paradygmat dogmatyki prawa a prawoznawstwo*, [w:] *Szkice z teorii prawa i szczególnych nauk prawnych*, (red.) S. Wronkowska, M. Zieliński, Poznań 1990, s. 31 i n.; zob. również A. Peczenik, *Wartość naukowa dogmatyki prawa*, Kraków 1966, s. 5–10). Tytułowa problematyka została zaprezentowana na szerokim tle: normatywnym, orzecznictwym, historycznym i pragmatycznym. W pracy pojawiają się także wątki konstytucyjne i prawnoporównawcze.

IV. Doktorantka podjęła się tematu częściowo opisywanego już w literaturze przedmiotu. Pomimo dość rzetelnej kwerendy bibliograficznej Autorce nie udało się jednak dotrzeć do niektórych opracowań, które z pewnością podniosłyby walor naukowy opracowania i jego zakres. Chodzi o takie opracowania, jak chociażby:

- Garlicki L., *Przewlekłość postępowania sądowego a kryteria strasburskie (stosowanie ustawy z 2004 r. z perspektywy Europejskiego Trybunału Praw Człowieka)*, [w:] *Nowe technologie dowodowe a proces karny*, (red.) L. Gardocki, J. Godyń, M. Hudzik, L.K. Paprzycki, Konferencja Sędziów Izby Karnej i Izby Wojskowej Sądu Najwyższego, Warszawa 2007, s. 27–47.
- Renzikowski J., *Habeas Corpus – problemy związane z implementacją art. 5 EKPC w Polsce i w Niemczech*, [w:] *Europeizacja prawa karnego w Polsce i w Niemczech – podstawy konstytucyjne*, (red.) A.J. Szwarc, J.C. Joerden, Poznań 2007, s. 317–352.
- Trzcńska A., Wiliński P., *Tymczasowe aresztowanie w świetle Konwencji o Ochronie Praw Człowieka i Podstawowych Wolności oraz Międzynarodowego Paktu Praw Obywatelskich i Politycznych*, [w:] *Europejskie standardy ochrony praw człowieka a ustawodawstwo polskie*, (red.) E. Dynia, Cz.P. Kłak, Rzeszów 2005, s. 251–262.
- Stocka K., *Tymczasowe aresztowanie w świetle Europejskiej Konwencji Praw Człowieka i Podstawowych Wolności z 1950 r.*, [w:] *Nowa kodyfikacja prawa karnego*, (red.) L. Bogunia, t. IX, Wrocław 2001, s. 181–202.
- Esser R., *Europejskie inicjatywy w zakresie ograniczania stosowania tymczasowego aresztowania*, [w:] *Europeizacja prawa karnego w Polsce i w Niemczech – podstawy konstytucyjne*, (red.) A.J. Szwarc, J.C. Joerden, Poznań 2007, s. 235–256.

- Morgenstern Ch., *Wzmocnienie gwarancji procesowych w przepisach dotyczących tymczasowego aresztowania w Niemczech i w Polsce: wpływ Europejskiego Trybunału Praw Człowieka*, [w:] *Problemy penologii i praw człowieka na początku XXI stulecia. Księga poświęcona pamięci Prof. Z. Hołdy*, (red.) B. Stańdo-Kawecka, K. Krajewski, Warszawa 2011, s. 223–241.
- Izydorczyk J., *Zasada Habeas Corpus jako wzorzec respektowania prawa do wolności a aktualne prawo polskie*, [w:] *Verba volant, scripta manent. Proces karny, prawo karne skarbowe i prawo wykroczeń po zmianach z lat 2015–2016. Księga pamiątkowa poświęcona Prof. M. Zbrojewskiej*, (red.) T. Grzegorzczak, R. Olszewski, Warszawa 2017, s. 97–116.
- Paprzycki L.K., *Przewlekłość postępowania – standard stosowania tymczasowego aresztowania*, [w:] *Ochrona praw człowieka w systemie prawa europejskiego*, (red.) H. Machińska, Biul. Inf. Rady Europy 2003, nr 3, s. 83–87.
- Kiełtyka A., *Środki zapobiegawcze w polskim procesie karnym a ochrona praw człowieka*, [w:] *Europejskie standardy ochrony praw człowieka a ustawodawstwo polskie*, (red.) E. Dynia, Cz.P. Kłak, Rzeszów 2005, s. 233–250.
- Momot S., *Postępowanie sądowe w sprawach, w których czas trwania tymczasowego aresztowania przekroczył 2 lata (w świetle badań aktowych)*, Prok. i Pr. 2009, nr 4, s. 72–103.
- Błachut J., *Jak często stosowany jest areszt tymczasowy*, [w:] *Pozbawienie wolności – funkcje i koszty. Księga jubileuszowa prof. T. Szymanowskiego*, (red.) A. Rzepliński, I. Rzeplińska, M. Niełaczna, P. Wiktorska, Warszawa 2013, s. 237–245.
- Dąbkiewicz K., *Uzasadnienie postanowienia w przedmiocie tymczasowego aresztowania*, PS 2012, nr 9, s. 54–67.
- Dudka K., *Praktyka stosowania nieizolacyjnych środków zapobiegawczych*, [w:] *Z problematyki funkcji procesu karnego*, (red.) T. Grzegorzczak, J. Izydorczyk, R. Olszewski, Warszawa 2013, s. 599–604.
- Dudka K., *Praktyka stosowania nieizolacyjnych środków zapobiegawczych w polskim procesie karnym*, Warszawa 2016.
- Dudka K., *Wpływ praw człowieka na stanowienie i stosowanie nieizolacyjnych środków zapobiegawczych*, WPP 2012, nr 1–2, s. 24–36.
- Gajewska-Kraczkowska H., *Rozważania nad polską praktyką aresztową – od sprawy Adama Kauczora do ustawy nowelizacyjnej z dnia 27 września 2013 r.*, WPP 2015,

- nr 1, s. 89–108.
- Grodzicka I., *Sytuacja oskarżonego w zakresie podstaw do stosowania tymczasowego aresztowania po nowelizacji Kodeksu postępowania karnego*, [w:] *Sytuacja procesowa uczestników postępowania karnego po 1 lipca 2015 roku*, Warszawa 2015, s. 110–123.
 - Hermeliński W., Nita-Światłowska B., *Tymczasowe aresztowanie ze względu na grożącą oskarżonemu surową karę*, Pal. 2018, nr 6, s. 14–25.
 - Hofmański P., *Tymczasowe aresztowanie – meandry wykładni artykułu 263 kodeksu postępowania karnego*, [w:] *Nowe prawo karne procesowe. Zagadnienia wybrane. Księga ku czci Prof. Wiesława Daszkiewicza*, (red.) T. Nowak, Poznań 1999, s. 287–299.
 - Izydorczyk J., *Praktyka stosowania tymczasowego aresztowania (na przykładzie sądów Polski Centralnej)*, Łódź 2002, rec. B. Wójcicka, Prok. i Pr. 2002, nr 7–8, s. 123–124.
 - Izydorczyk J., *Zarys problematyki regulacji podstaw tymczasowego aresztowania*, Stud. Praw. Ekonom. 2002, nr 65, s. 9–19.
 - Kalisz T., *Cele tymczasowego aresztowania a powszechność jego stosowania w praktyce sądów polskich*, [w:] *Nowa kodyfikacja prawa karnego*, (red.) T. Kalisz, t. XXVIII, Wrocław 2012, s. 111–126.
 - Kalisz T., *Czy w Polsce zbyt często sięga się po tymczasowe aresztowanie?*, Prok. i Pr. 2013, nr 4, s. 5–16.
 - Kardas P., *Relacje między zatrzymaniem a tymczasowym aresztowaniem. Kilka uwag o systemie reguł gwarancyjnych w postępowaniu typu habeas corpus*, [w:] *Środki karne w znowelizowanej procedurze karnej*, (red.) A. Lach, Toruń 2016, s. 11–49.
 - Kiełtyka A., *Analiza podstaw szczególnych tymczasowego aresztowania określonych w art. 258 § 2 i 3 k.p.k. z 1997 r.*, Rz. Zesz. Nauk. 2000, nr 29, s. 160–177.
 - Kiełtyka A., *Antycypacja bezprawnego utrudniania postępowania karnego jako przesłanka tymczasowego aresztowania*, Prokurator 2003, nr 2, s. 72–83.
 - Kiełtyka A., *Refleksje na temat tymczasowego aresztowania i praw człowieka w Polsce*, Humanist. ZN Prawa Człowieka 2006, nr 10, s. 39–49.
 - Kiełtyka A., *Uwagi o podstawie ogólnej tymczasowego aresztowania w postępowaniu przygotowawczym*, Rzesz. ZN 2001, nr 30, s. 268–285.
 - Kiełtyka A., *Uwagi o polityce tymczasowego aresztowania. Jednostka, państwo i prawo dawniej i dziś. Prace ofiarowane Prof. Z. Sobolewskiemu w siedemdziesięciolecie*

- urodzin, ZN URz. Prawo 1, Rzeszów 2003, s. 131–146.
- Koper R., *Terminy tymczasowego aresztowania a realizacja prawa do obrony*, [w:] *Z problematyki funkcji procesu karnego*, (red.) T. Grzegorzczak, J. Izydorzak, R. Olszewski, Warszawa 2013, s. 325–334.
 - Kosonoga J., *Tymczasowe aresztowanie i jego wolnościowa alternatywa w postępowaniu karnym (na tle wybranych danych statystycznych)*, [w:] A. Błachnio-Parzych, J. Jakubowska-Hara, J. Kosonoga, H. Kuczyńska, B. Kunicka-Michalska, C. Nowak, J. Skupiński, *Alternatywy pozbawienia wolności w polskiej polityce karnej*, (red.) J. Jakubowska-Hara, J. Skupiński, Warszawa 2009, s. 266–308.
 - Królewiecki M., *Tymczasowe aresztowanie – główne kierunki zmian w nowelizacjach z lat 2013–2016*, [w:] *Zamęt w wymiarze sprawiedliwości karnej*, (red.) T. Gardocka, D. Jagiełło, P. Herbowski, Warszawa 2016, s. 137–144.
 - Kwieciński A., *Utrzymanie tymczasowego aresztowania w trybie art. 264 § 3 k.p.k. w świetle orzecznictwa Europejskiego Trybunału Praw Człowieka*, Prok. i Pr. 2013, nr 11, s. 100–117.
 - Kwieciński A., *Wybrane problemy związane ze stosowaniem i wykonywaniem tymczasowego aresztowania wobec osób z zaburzeniami psychicznymi*, [w:] *Nowa kodyfikacja prawa karnego*, (red.) L. Bogunia, t. XXVI, Wrocław 2010, s. 153–171.
 - Litwinowicz A., *Ustawowe przesłanki tymczasowego aresztowania a praktyka jego stosowania*, [w:] *Spółczeństwo inwigilowane w państwie prawa(?)*. *Granice ingerencji w sferę praw jednostki. Materiały z konferencji naukowej, Toruń 25–27 marca 2003 r.*, (red.) P. Chrzczonowicz, V. Kwiatkowska-Darul, K. Skowroński, Toruń 2003, s. 73–81.
 - Matras J., *Standard „równości broni” w postępowaniu w przedmiocie tymczasowego aresztowania*, Prok. i Pr. 2009, nr 3, s. 5–22.
 - Prudel A., *Obliczanie terminów tymczasowego aresztowania*, PPK 2008, nr XXVI.
 - Skorupka J., *Terminy tymczasowego aresztowania*, [w:] *Środki przymusu w znowelizowanej procedurze karnej*, (red.) A. Lach, Toruń 2016, s. 125–138.
 - Skowron A., *Funkcje tymczasowego aresztowania w kontekście uchwały Sądu Najwyższego z 19 stycznia 2012 r. (I KZP 18/11) oraz najnowszych zmian kodeksu postępowania karnego*, Pal. 2017, nr 7–8, s. 91–102.
 - Skrobotowicz G.A., *Zaliczanie tymczasowego aresztowania na poczet kary orzeczonej w innej sprawie*, Prok. i Pr. 2011, nr 9, s. 100–110.

- Stefański R.A., *Przesłanki tymczasowego aresztowania w nowym kodeksie postępowania karnego*, WPP 1997, nr 3–4, s. 77–93.
- Szczyrzyca J., *Instytucja warunkowego tymczasowego aresztowania w procesie karnym*, Pal. 2018, nr 1–2, s. 61–69.
- Szumski A., *Funkcja prewencyjna tymczasowego aresztowania*, Prok. i Pr. 2012, nr 7–8, s. 139–147.
- Szumski A., *Tymczasowe aresztowanie w kontekście zasady domniemania niewinności. Aspekty karnoprocesowe i międzynarodowe*, Wrocław 2012.
- Świda Z., *Podstawy i tryb stosowania tymczasowego aresztowania w świetle reguł prawa międzynarodowego, obowiązującego kodeksu postępowania karnego i projektu zmian kodeksu postępowania karnego z 2000 roku*, [w:] *Współczesny polski proces karny. Księga ofiarowana Prof. Tadeuszowi Nowakowi*, (red.) S. Stachowiak, Poznań 2002, s. 175–188.
- Warchoł M., *Domniemania przy tymczasowym aresztowaniu*, [w:] *Funkcje procesu karnego. Księga Jubileuszowa Prof. J. Tylmana*, (red.) T. Grzegorzcyk, Warszawa 2011, s. 277–293.
- Wysocki D., *Przewlekłość procesu karnego*, Warszawa 2001, rec. A. Gerecka-Żołyńska, Prok. i Pr. 2003, nr 1, s. 127–131.
- Wysocki D., *Gwarancja niezwłocznej kontroli odwoławczej tymczasowego aresztowania*, Prok. i Pr. 2003, nr 1, s. 49–58.

V. Głównym celem pracy jest potwierdzenie lub falsyfikacja tezy, iż systemowy problem związany ze stosowaniem tymczasowego aresztowania wynika nie tyle ze zbyt długiego stosowania tego środka, co w rzeczywistości ma swoje źródło w jego orzekaniu w innym celu niż zabezpieczenie prawidłowego toku postępowania, a więc niezgodnie ze swoją funkcją (s. 12–13).

Przyjęcie takiego założenia wymagało jednak bliższego odniesienia się do sposobu rozumienia i klasyfikacji funkcji środków zapobiegawczych. Skoro bowiem Doktorantka zamierza badać podstawowe problemy stosowania tymczasowego aresztowania w kontekście funkcji tego środka, to niezbędne wydaje się teoretyczne odniesienie się do tego zagadnienia. Tym bardziej, że kwestia ta nie jest jednoznacznie rozumiana w literaturze przedmiotu. Wystarczy wspomnieć, że – w ujęciu teoretycznym – I. Bogucka wyróżnia cztery podstawowe znaczenia funkcji jako: celu, skutku, roli lub relacji (I. Bogucka, *Funkcje prawa. Analiza pojęcia*, Kraków 2000).

Również w doktrynie procesu karnego prezentowane są rozmaite klasyfikacje funkcji środków zapobiegawczych. Przykładowo, S. Waltoś wyróżnia funkcję prewencyjną jako zasadniczą funkcję środków zapobiegawczych oraz dwie funkcje akcesoryjne: ochronną i represyjną (S. Waltoś, *Proces karny. Zarys systemu*, Warszawa 2005, s. 413–415). J. Tylman obok funkcji procesowych tymczasowego aresztowania polegających na zabezpieczeniu osoby oskarżonego dla celów procesu oraz zabezpieczeniu postępowania przed matactwem wymienia również szereg funkcji pozaprocesowych, tj. funkcję oddziaływania ogólnoprewencyjnego, zapobiegania popełnianiu przez oskarżonego dalszych przestępstw (funkcja ochronna), represyjną, antycypacji kary, ochrony oskarżonego, wychowawczą w stosunku do oskarżonego, a także w stosunku do społeczeństwa oraz funkcję polegającą na zaspokojeniu oczekiwań społecznych (J. Tylman [w:] J. Tylman, T. Grzegorzczak, *Polskie postępowanie karne*, Warszawa 2014, s. 568; J. Tylman, *Funkcje tymczasowego aresztowania*, [w:] *Zagadnienie prawa konstytucyjnego. Księga pamiątkowa ku czci Profesora Tadeusza Szymczaka*, (red.) M. Domagała, Łódź 1994, s. 273–274). Z kolei M. Cieślak stoi na stanowisku, że tymczasowe aresztowanie spełnia następujące funkcje: zabezpieczenia celów procesu karnego, w tym postępowania wykonawczego; zabezpieczenia osoby oskarżonego dla celów postępowania; zabezpieczenia normalnych warunków postępowania; wzmocnienia skuteczności represji; uniemożliwienia lub utrudnienia popełnienia nowego przestępstwa (M. Cieślak, *Areszt tymczasowy w świetle obecnego i w perspektywie przyszłego ustawodawstwa*, PiP 1954, nr 12, s. 746–749). Wskazuje się również na funkcję diagnostyczną (M. Wołowicz, *Funkcja diagnostyczna tymczasowego aresztowania*, SKKiP 1980, nr 11, s. 187) oraz funkcję wydobywczą tymczasowego aresztowania (J. Tylman, *Funkcje tymczasowego aresztowania*, [w:] *Zagadnienie prawa konstytucyjnego. Księga pamiątkowa ku czci Profesora Tadeusza Szymczaka*, (red.) M. Domagała, Łódź 1994, s. 274; E. Bieńkowska, R. Pryżak, J. Skupiński, *O potrzebie badań nad problematyką tymczasowego aresztowania*, PiP 1986, nr 3, s. 8).

Z założeń przyjętych przez Doktorantkę można natomiast wnioskować, że utożsamia ona funkcję tymczasowego aresztowania z jego celem w postaci zabezpieczenia prawidłowego toku postępowania karnego (s. 12, 307; chociaż w dalszej części dostrzega też funkcję antycypacji kary – s. 316). Tymczasem już sama Konwencja przewiduje możliwość prewencyjnego stosowania tymczasowego aresztowania (pomijając już czy chodzi o tymczasowe aresztowanie bezwzględnie, czy względnie predeliktualne) i to na mniej rygorystycznych zasadach niż to określono w art. 258 § 3 k.p.k. lub 666 § 1 k.p.k., albowiem

art. 5 ust. 1 lit. c) Konwencji dopuszcza w sposób jednoznaczny możliwość zastosowania tymczasowego aresztowania z uwagi na potrzebę zapobieżenia popełnieniu każdego przestępstwa, nie precyzując nawet jego rodzaju. W tym kontekście można więc mówić także o funkcji prewencyjnej tymczasowego aresztowania.

Ostatecznie twierdzenie Doktorantki, iż istotą stwierdzonego w Polsce problemu systemowego nie jest długotrwałe stosowanie tymczasowego aresztowania, ale stosowanie go z pominięciem jego podstawowej funkcji procesowej, czyli jako środka służącego innym celom niż zabezpieczenie prawidłowego toku postępowania (s. 307), wymagałoby silniejszego osadzenia w teorii funkcji środków zapobiegawczych. W szczególności przeanalizowania wymagałoby co jest funkcją środków zapobiegawczych, jakie funkcje spełnia tymczasowe aresztowanie, które funkcje tego środka są dopuszczalne, a jakie niedopuszczalne w świetle standardu strasburskiego.

VI. Doktorantka zamierza również odpowiedzieć na pytanie, czy przyczyną naruszeń Konwencji związanych z tymczasowym aresztowaniem jest przede wszystkim wadliwe prawo, czy też praktyka jego stosowania. Jest to zadanie ambitne, aczkolwiek wydaje się niemożliwe do zrealizowania na podstawie przyjętych przez Doktorantkę metod badawczych. Z pewnością praca Doktorantki nie obrazuje w pełni praktyki stosowania tymczasowego aresztowania (próbę takich badań podjął swego czasu J. Izydorczyk, ale ograniczył je jedynie do sądów centralnej Polski, zob. J. Izydorczyk, *Praktyka stosowania tymczasowego aresztowania (na przykładzie sądów Polski Centralnej)*, Łódź 2002). Wymagałoby to przeprowadzenia badań empirycznych opartych na aktach sądowych, doboru odpowiedniej próby badawczej, ewentualnie przeprowadzenia badań ankietowych. Jeżeli natomiast dla oceny praktyki tymczasowego aresztowania mają służyć jedynie sprawy zawisłe przed Trybunałem, to stanowią one zaledwie promil spraw aresztowych prowadzonych w Polsce. Co więcej, z pracy nie wynika, aby Doktorantka dysponowała aktami tych postępowań i zapewne opierała się jedynie na części sprawozdawczej zawartej w uzasadnieniach orzeczeń strasburskich. Poza tym należy zauważyć, że od 1993 r. do 2023 r. ustawodawstwo krajowe w zakresie tymczasowego aresztowania przeszło gruntowne i liczne zmiany. Trudno zatem na tej podstawie i w tych okolicznościach normatywnych jednoznacznie wskazać jaki czynnik, czy praktyka, czy legislacja miały znaczenie w kontekście naruszeń standardów strasburskich. Nie dziwi więc konkluzja, która wydaje się dość oczywista, że znaczenie ma w tym aspekcie zarówno niedoskonałe prawo, jak i praktyka jego stosowania (s. 305).

VII. Doktorantka zgłasza szereg interesujących propozycji *de lege ferenda*. Część z nich zasługuje z pewnością na aprobatę lub co najmniej głębsze przemyślenie, część z kolei skłania do polemiki.

Podzielam pogląd o potrzebie powrotu do treści art. 258 § 2 k.p.k. wprowadzonej nowelą z dnia 27 września 2013 r., czyli ustawowego założenia, że obawy utrudniania prawidłowego toku postępowania, o których mowa w art. 258 § 1 k.p.k. mogą wynikać także z surowości grożącej oskarżonemu kary. Nie wydaje mi się natomiast przekonujący pogląd o ograniczeniu tej przesłanki jedynie do pierwszego zastosowania tymczasowego aresztowania. Trudno bowiem przyjąć, że obawa ucieczki, ukrycia się, czy utrudniania w sposób bezprawny, wynikająca z grożącej oskarżonemu surowej kary np. dożywotniego pozbawienia wolności będzie aktualna jedynie w pierwszym trzymiesięcznym okresie stosowania tymczasowego aresztowania, a po upływie tego okresu już nie. Ryzyko to może być tak samo aktualne w pierwszym, jak i szóstym, czy dziewiątym miesiącu stosowania tego środka, aczkolwiek zgodzić należy się, że musi być ono inaczej oceniane w początkowej fazie procesu, a inaczej wraz z jego postępem. Zresztą w tym kierunku zmierza orzecznictwo SN, który konsekwentnie stoi na stanowisku, że surowa kara jako przesłanka szczególna stosowania tymczasowego aresztowania ma podstawowe znaczenie jedynie na początkowym etapie postępowania i jakkolwiek nie traci swego przymiotu również w postępowaniu jurysdykcyjnym, niemniej jednak zawsze oceniać należy ją łącznie z kategorią czynu zarzucanego (zob. np. postanowienie SN z dnia 29 września 2021 r., V Kz 47/21, LEX nr 3230203). Trudno też zgodzić się z poglądem, że trzymiesięczny okres, na który można byłoby wedle tej koncepcji zastosować tymczasowe aresztowanie, ma być wystarczający dla potwierdzenia lub wykluczenia obaw, o których mowa w art. 258 § 1 k.p.k. (s. 314), skoro najczęściej wynikają one z pewnej aktywności oskarżonego, o jaką przecież trudno w warunkach osadzenia w areszcie tymczasowym (usiłowanie ucieczki, przygotowywanie się do niej, fałszowanie tożsamości, grożenie świadkowi itp.). Przesłanka ta – jak konsekwentnie wskazuje Sąd Najwyższy – stwarza więc swoiste domniemanie, że surowość grożącej oskarżonej kary rodzi zagrożenie bezprawnej destabilizacji toku postępowania, a to z kolei powoduje potrzebę zabezpieczenia jego prawidłowego toku, właśnie poprzez stosowanie tymczasowego aresztowania (postanowienie SN z dnia 11 lipca 2023 r., II KZ 46/23, LEX nr 3588003; zob. również uchwała SN z dnia 19 stycznia 2012 r., I KZP 18/11, OSNKW 2012, nr 1, poz. 1, z glosą D. Drajewicza (apr.), Prok. i Pr. 2013, nr 10, s. 181–186, M. Kornak (apr.)

LEX/el. 2012, M. Drewicza (kryt.), Cz.PKiNP 2012, nr 3, s. 165–179, A. Woźniaka (kryt.), OSP 2013, nr 6, poz. 66, J. Skorupki (kryt.), OSP 2012, nr 7–8, poz. 80, J. Machlańskiej (apr.), Cz.PKiNP 2013, nr 2, s. 157–168, R. Rynkuna-Wernera (kryt.), Pal. 2013, nr 11–12, s. 215–219, R.A. Stefańskiego (apr.) *Przegląd uchwał Izby Karnej i Wojskowej Sądu Najwyższego w zakresie postępowania karnego za 2012 r.*, IN 2013, nr 2, s. 189–192; postanowienie SA w Krakowie z dnia 21 grudnia 1999 r., II AKz 285/99, KZS 1999, nr 12, poz. 27; postanowienie SA w Krakowie z dnia 30 października 2006 r., II AKz 429/06, KZS 2006, nr 11, poz. 32).

VIII. Na podobnej zasadzie Doktorantka postuluje „przeredagowanie przepisu art. 263 k.p.k. w zakresie w jakim reguluje on nadzwyczajne przedłużenie tymczasowego aresztowania” ponad 12 miesięcy w postępowaniu przygotowawczym i 2 lata do czasu wydania pierwszego wyroku przez sąd pierwszej instancji. Nie proponuje jednak w tym zakresie konkretnej, alternatywnej koncepcji normatywnej dla treści art. 263 § 2–4b k.p.k., poza jedynie tym, że – w ocenie Doktorantki – terminy powinny ulec skróceniu a zmiana ta powinna znaleźć się w Konstytucji (s. 317), co samo w sobie wydaje się zabiegiem dyskusyjnym. Generalnie przyjąć chyba należy, że nie da się wyznaczyć matematycznej granicy limitującej czas stosowania tymczasowego aresztowania tak, jak tego chce Doktorantka (s. 317). Możliwe jest jedynie stopniowe podnoszenie wymogów procesowych w zakresie dopuszczalności przedłużania tymczasowego aresztowania, które z kolei *ad casum* wyznaczają realia danej sprawy (zawieszenie postępowania, wykonywanie czynności zmierzających do ustalenia lub potwierdzenia tożsamości oskarżonego, wykonywanie czynności dowodowych w sprawie o szczególnej zawłości lub poza granicami kraju, celowe przewlekanie postępowania przez oskarżonego). Być może lepszym rozwiązaniem byłoby – proponowane zresztą w literaturze – wprowadzenie w miejsce instancji poziomej przewidzianej w art. 263 § 5 k.p.k. zażalenia do Sądu Najwyższego. Pozwoliłoby to najwyższej instancji sądowej na kształtowanie wykładni przepisów dotyczących nadzwyczajnego przedłużania tymczasowego aresztowania w ramach sprawowanego przez nią nadzoru judykacyjnego.

Proponując tak kategoriyczny postulat warto byłoby również ocenić go w kontekście treści art. 263 § 4b k.p.k., zgodnie z którym przedłużenia stosowania tymczasowego aresztowania, o którym mowa w § 4, nie stosuje się w odniesieniu do terminu określonego w § 2, gdy kara realnie grożąca oskarżonemu za zarzucane mu przestępstwo nie przekroczy 3 lat pozbawienia wolności, a w stosunku do terminu wskazanego w § 3, gdy nie przekroczy

ona 5 lat pozbawienia wolności, chyba że konieczność takiego przedłużenia jest spowodowana celowym przewlekaniem postępowania przez oskarżonego.

Przepis ten został wprowadzony ustawą z dnia 27 września 2013 r. o zmianie ustawy – Kodeks postępowania karnego oraz niektórych innych ustaw (Dz. U. z 2013 r. poz. 1247 ze zm.). W motywach ustawodawczych do tej nowelizacji wprost wskazywano, że: „przy przedłużaniu czasu trwania tymczasowego aresztowania w postępowaniu przygotowawczym na okres ponad roku, wprowadzono zakaz dalszego jego przedłużania, gdy realnie grożąca kara *in concreto* nie przekroczy 3 lat pozbawienia wolności, zaś w stadium sądowym – przy przedłużaniu aresztowania na ponad 2 lata – jeżeli nie przekroczy ona lat 5 pozbawienia wolności. W obu wypadkach zatem chodziłoby o sytuacje, gdy w razie skazania okres tymczasowego aresztowania, podlegającego zaliczeniu, wynosi już co najmniej 1/3 możliwej przyszłej kary (w postępowaniu przygotowawczym) lub nawet nieco więcej (w postępowaniu sądowym). Zakaz ów nie działałby jednak, gdyby konieczność przedłużenia wynikała z celowego przewlekania postępowania przez oskarżonego. Rozwiązanie to przeciwdziałać ma dłuższemu aresztowaniu podejrzanych w sprawach drobniejszej jednak natury, a więc sytuacjom, gdy po skazaniu i zaliczeniu na poczet kary okresu tymczasowego aresztowania skazanemu pozostaje do odbycia niktła jedynie część kary, jak i przypadkom, gdy mimo stosunkowo niewielkiej szkodliwości czynu, orzeczona kara jest dość surowa z uwagi na długo stosowane tymczasowe aresztowanie, aby zaliczyć je na poczet kary, gdyż mogłoby wchodzić w grę odszkodowanie za niewątpliwie niesłuszne aresztowanie. Nie chodzi zatem na gruncie proponowanego przepisu o wprowadzenie sztywnych maksymalnych terminów dla tymczasowego aresztowania, lecz przyjęcie względnie maksymalnych terminów stosowania tego środka przy przestępstwach mniejszej wagi” (Sejm RP VII kadencji, druk sejmowy nr 870). Wyrażna jest tu zatem intencja zmierzająca do ograniczenia stosowania tymczasowego aresztowania. Gwarancyjny charakter mają również dodane tą samą nowelizacją art. 250 § 2a k.p.k. i art. 251 § 3 k.p.k. Doktorantka poprzestaje w tym względzie jedynie na sprawozdawczym odnotowaniu tych przepisów zamiast dokonać ich oceny (s. 181–182).

IX. Zgodzić należy się z Doktorantką, że wykonywanie niektórych środków zapobiegawczych powinno zostać połączone z systemem dozoru elektronicznego (SDE). Propozycję Doktorantki – zgłaszaną już zresztą w doktrynie – można byłoby jednak uzupełnić o postulat wprowadzenia nowego środka zapobiegawczego w postaci aresztu domowego. Zarówno SDE, zwłaszcza w połączeniu z dozorem Policji, jak i areszt domowy mogłyby

stanowić skuteczną alternatywę dla tymczasowego aresztowania i realnie wpłynąć na zmniejszenie i tak wysokiego już współczynnika prizonizacji w Polsce. Nie pozbawiona racji jest propozycja wprowadzenia mediacji w ramach orzekania w przedmiocie środka zapobiegawczego, jakkolwiek w przypadku tymczasowego aresztowania, z uwagi na terminy zatrzymania jej przeprowadzenie byłoby mało realne. Z kolei propozycja wprowadzenia „algorytmu oceny ucieczki lub utrudniania postępowania” – jakkolwiek interesująca – brzmi nieco futurystycznie.

X. Nie do końca przekonuje propozycja doprecyzowania przesłanek szczególnych w postaci obawy ucieczki lub matactwa poprzez wprowadzenie do ustawy kolejnych przykładowych sytuacji składających się na te okoliczności, w tym sytuacji osobistej lub zawodowej oskarżonego (s. 314). Obawa ucieczki lub matactwa są przesłankami tymczasowego aresztowania, które w ponad stuletniej praktyce ich stosowania poddane zostały wnikliwej wykładni operatywnej. Orzecznictwo a także poglądy doktryny w tym zakresie wydają się ugruntowane. Wskazuje się mianowicie, że obawę ucieczki lub ukrycia się mogą uzasadniać: podjęcie przez oskarżonego przygotowań do wyjazdu w niewiadomym kierunku, wcześniejsze ukrywanie się, planowanie, przygotowywanie lub usiłowanie ucieczki za granicę (postanowienie SA w Katowicach z dnia 2 grudnia 1998 r., II AKz 338/98, Biul. SA w Katowicach 1999, nr 1, poz. 10; K. Buchała, *Podstawy stosowania aresztu tymczasowego w ustawie i praktyce*, NP 1957, nr 7–8, s. 56–57), staranie się o uzyskanie wizy (D. Tarnowska, *Poręczenie majątkowe jako środek zapobiegawczy w polskim procesie karnym*, Toruń 2002, s. 74), usiłowanie zaopatrzenia się w fałszywe dokumenty (A. Murzynowski, *Środki zapobiegawcze*, Gazeta Sądowa 1974, nr 11, s. 90), posługiwanie się sfałszowanym dokumentem potwierdzającym tożsamość (postanowienie SA w Katowicach z dnia 19 sierpnia 1998 r., II AKz 216/98, OSN Prok. i Pr. 1999, nr 2, poz. 19), posługiwanie się paszportem brata (postanowienie SA w Krakowie z dnia 3 września 2002 r., II AKz 345/02, KZS 2002, nr 9, poz. 20), niestawianie się na wezwania i nieusprawiedliwianie swojej nieobecności (np. postanowienie SA w Krakowie z dnia 18 lutego 1993 r., II AKz 41/93, KZS 1993, nr 3, poz. 15; postanowienie SA w Krakowie z dnia 23 czerwca 1993 r., II AKz 140/93, KZS 1993, nr 68, poz. 43; postanowienie SA w Krakowie z dnia 17 listopada 1993 r., II AKz 318/93, KZS 1993, nr 11, poz. 20; postanowienie SA w Krakowie z dnia 6 kwietnia 1994 r., II AKz 114/94, KZS 1994, nr 4, poz. 23; postanowienie SA w Krakowie z dnia 20 grudnia 1994 r., II AKz 450/94, KZS 1994, nr 12, poz. 14), nieprzebywanie w miejscu stałego pobytu i nieutrzymanie

kontakty z rodziną (postanowienie SA w Krakowie z dnia 28 maja 1991 r., II AKz 28/91, KZS 1991, nr 5, poz. 19), włóczęgowski tryb życia (postanowienie SA w Krakowie z dnia 30 grudnia 1991 r., II AKz 110/91, KZS 1992, nr 1, poz. 25), samowolne opuszczenie przez oskarżonego budynku prokuratury (postanowienie SA w Krakowie z dnia 5 sierpnia 1992 r., II AKz 154/92, KZS 1992, nr 3–9, poz. 94; postanowienie SA w Krakowie z dnia 1 lipca 1992 r., II AKr 118/92, KZS 1992, nr 3–9, poz. 92).

Egzemplifikując z kolei okoliczności, które mogą uzasadniać obawę utrudniania w sposób bezprawny postępowania wskazuje się na takie zachowania oskarżonego jak: grożenie świadkowi lub osobom najbliższym dla świadka (D. Tarnowska, *Poręczenie majątkowe jako środek zapobiegawczy w polskim procesie karnym*, Toruń 2002, s. 78), usiłowanie przekupstwa świadków (R.A. Stefański [w:] *Kodeks postępowania karnego. Komentarz*, (red.) R.A. Stefański, S. Zabłocki, wyd. II, t. II, Warszawa 2004, s. 98–99), nakłanianie do nieskładania w ogóle wyjaśnień lub zeznań (A. Murzynowski, *Areszt tymczasowy oraz inne środki zapobiegające uchylaniu się od sądu*, Warszawa 1963, s. 97), nakłanianie biegłych do niewydania lub wydania nierzetelnej opinii (F. Prusak, *Nieizolacyjne środki zapobiegawcze*, Warszawa 1978, s. 30), niszczenie dowodów rzeczowych (A. Murzynowski, *Areszt tymczasowy oraz inne środki zapobiegające uchylaniu się od sądu*, Warszawa 1963, s. 97; L. Peiper, *Komentarz do kodeksu postępowania karnego i przepisów wprowadzających tenże kodeks*, Kraków 1933, s. 269), produkowanie fałszywych dowodów (A. Murzynowski, *Areszt tymczasowy oraz inne środki zapobiegające uchylaniu się od sądu*, Warszawa 1963, s. 97), przeszkadzanie w zbieraniu i gromadzeniu dowodów (T. Grzegorzczak, *Kodeks postępowania karnego. Komentarz*, Kraków 2003, s. 674–675), zajmowanie wpływowego stanowiska, które oskarżony może wykorzystywać do utrudniania postępowania (tak: A. Murzynowski, *Areszt tymczasowy oraz inne środki zapobiegające uchylaniu się od sądu*, Warszawa 1963, s. 99; D. Tarnowska, *Poręczenie majątkowe jako środek zapobiegawczy w polskim procesie karnym*, Toruń 2002, s. 78), częste i celowe zmienianie miejsca pobytu (D. Tarnowska, *Poręczenie majątkowe jako środek zapobiegawczy w polskim procesie karnym*, Toruń 2002, s. 78), bezprawne nakłanianie oskarżyciela prywatnego do zaniechania oskarżenia (D. Tarnowska, *Poręczenie majątkowe jako środek zapobiegawczy w polskim procesie karnym*, Toruń 2002, s. 78; F. Prusak, *Nieizolacyjne środki zapobiegawcze*, Warszawa 1978, s. 30), niezgłaszanie się na Policję w ramach orzeczonego dozoru Policji i opuszczenie miejsce pobytu bez powiadomienia sądu (postanowienie SN z dnia 6 maja 1999 r., II KO 97/99, [w:] R.A. Stefański, *Kodeks*

postępowania karnego z orzecznictwem i piśmiennictwem (za lata 1998–2003), Toruń 2004, s. 263), kierowanie gróźb na miejscu zdarzenia pod adresem funkcjonariusza Policji (postanowienie SA w Katowicach z dnia 29 listopada 2000 r., II AKz 462/00, Biul. SA w Katowicach 2000, nr 4, poz. 6; B. Frühling, *Tymczasowe aresztowanie z powodu obawy ucieczki i matactwa w świetle praktyki i wykładni*, PS 1933, nr 7, s. 260–262; A. Murzynowski, *Areszt tymczasowy oraz inne środki zapobiegające uchylaniu się od sądu*, Warszawa 1963, s. 98).

XI. W pracy wyraźnie wybrzmiewa również teza o potrzebie zmiany regulacji prawnych dotyczących odszkodowania z tytułu niesłusznego tymczasowego aresztowania. W tym zakresie Doktorantka formułuje nawet konkretny postulat uzupełnienia treści art. 552 § 4 k.p.k. poprzez dodanie po zdaniu „Odszkodowanie i zadośćuczynienie przysługuje również w wypadku niewątpliwie niesłusznego tymczasowego aresztowania lub zatrzymania” dodatkowej jego treści: „a także w przypadku stosowania tymczasowego aresztowania z naruszeniem przepisów Rozdziału 28 Kodeksu postępowania karnego”. Wprowadzenie tego rodzaju uzupełnienia wydaje się zbędne. Powszechnie bowiem twierdzi się, że odpowiedzialność Skarbu Państwa z tytułu niewątpliwie niesłusznego tymczasowego aresztowania (art. 552 § 4 k.p.k.) opiera się na zasadzie ryzyka. Niewątpliwie niesłusznym, w rozumieniu art. 552 § 4 k.p.k., jest takie tymczasowe aresztowanie, które było stosowane z obrazą przepisów rozdziału 28 k.p.k., oraz tymczasowe aresztowanie oskarżonego (podejrzanego), powodujące dolegliwość, której nie powinien doznać, w świetle całokształtu okoliczności ustalonych w sprawie, a także, w szczególności, prawomocnego jej rozstrzygnięcia. Chodzi tu głównie o przepisy dotyczące tego środka zapobiegawczego, a więc art. 249, 250, 253, 257–260 i 263 (zob. uchwała Izby Karnej SN z dnia 15 września 1999 r., I KZP 27/99, OSNKW 1999, nr 11–12, poz. 72, S. Zabłocki (apr.), *Przegląd orzecznictwa Sądu Najwyższego – Izba Karnej*, Pal. 1999, nr 12/2000, nr 1, s. 164–165; R.A. Stefański (apr.), *Przegląd uchwał Izby Karnej i Wojskowej Sądu Najwyższego w zakresie prawa karnego procesowego za 1999 r.*, WPP 2000, nr 2, s. 139–144; wyrok SN z dnia 21 grudnia 1999 r., IV KKN 807/98, OSN Prok. i Pr. 2000, nr 5, poz. 15; wyrok SN z dnia 13 czerwca 2012 r., II KK 296/11, OSN Prok. i Pr. 2012, nr 12, poz. 21; postanowienie SA w Katowicach z dnia 29 kwietnia 2004 r., II AKa 540/03, KZS 2004, nr 9, poz. 92; wyrok SA w Katowicach z dnia 29 grudnia 2005 r., II AKa 311/05, OSN Prok. i Pr. 2006, nr 7–8, poz. 38; wyrok SA w Katowicach z dnia 28 lipca 2011 r., II AKa 230/11, OSN Prok. i Pr. 2011, nr 12, poz. 33; tak też np. D. Świecki

[w:] B. Augustyniak, K. Eichstaedt, M. Kurowski, D. Świecki, *Kodeks postępowania karnego. Tom II. Komentarz aktualizowany*, LEX/el. 2023, art. 552; J. Mierzwińska-Lorencka [w:] *Kodeks postępowania karnego. Komentarz do nowelizacji 2019*, Warszawa 2020, art. 552). Poza tym – jak wynika z zestawień dokonanych przez Doktorantkę – 90% wszystkich naruszeń stwierdzonych przez Trybunał dotyczyło „stosowania tymczasowego aresztowania bez podstawy prawnej bądź arbitralnie i na tle tej liczby uchybienia związane z naruszeniem przepisów dotyczących gwarancji procesowych oskarżonego stanowiły niewielki odsetek” (s. 306). Tym samym, przynajmniej w zakresie danych zestawionych przez Doktorantkę, można zakładać, że równie niewielki odsetek odszkodowań dotyczyłby naruszenia innych przepisów niż 249 k.p.k. lub 258 k.p.k.

XII. Poza wskazanymi wątkami, które w żadnej mierze nie sposób uznać za błędy, czy nawet wady pracy rozprawę doktorską cechuje umiejętność krytycznej analizy, wyrażania i uzasadniania własnego stanowiska. Doktorantka bez wątpienia jest znawczynią problematyki strasburskiej. Formuluje także szereg innych interesujących wniosków i postulatów z którymi nie sposób się nie zgodzić. Przykładowo za takie można uznać poglądy Autorki na temat konieczności szerszego wykorzystywania wolnościowych środków zapobiegawczych.

Podzielam twierdzenia Doktorantki, co do tego, że:

- istotnym mankamentem praktyki tymczasowego aresztowania jest jakość uzasadnień postanowień o zastosowaniu lub przedłużeniu tego środka (s. 78);
- sądy zbyt pochopnie stosują art. 344 k.p.k. (s. 180);
- istnieje konieczność szerszego upowszechniania informacji o stwierdzonych przez Trybunał naruszeniach art. 5 i 6 Konwencji (s. 323);
- istnieją wątpliwości co do zachowania standardu w postaci wymogu bezpośredniego wysłuchania podejrzanego w sytuacji zastosowania tymczasowego aresztowania przez sąd rozpoznający zażalenie na postanowienie w przedmiocie odmowy uwzględnienia wniosku prokuratora (s. 169).

XIII. Opracowanie charakteryzuje jasność wyводу, a przede wszystkim umiejętność syntetycznego przedstawiania racji, bez – charakterystycznego w wielu opracowaniach – rozbudowywania wątków pobocznych. Podkreślenia wymaga, że praca napisana została poprawnym językiem prawniczym z szerokim odwołaniem się zwłaszcza do orzecznictwa strasburskiego. Rzadko Autorce zdarzają się pewne niedociągnięcia, czy potknięcia językowe.

Przykładowo, Doktorantka wielokrotnie posługuje się terminem areszt bez dookreślenia, że chodzi o tymczasowe aresztowanie, co z punktu widzenia języka prawnego i prawniczego jest niewłaściwe. Wyrażenie areszt nie służy do określenia środka zapobiegawczego. Bliżej znaczeniowo takiemu wyrażeniu do kary aresztu, czy aresztowania jako kary porządkowej. Podobnie – w odniesieniu do osoby wobec której zastosowano tymczasowe aresztowanie – należy posługiwać się terminem procesowym podejrzany lub oskarżony zamiast „domniemany sprawca” (np. s. 314).

Doktorantka powołuje się na treść art. 263 § 4a k.p.k. (s. 315), który został uchylony przez art. 1 pkt 3 lit. b) ustawy z dnia 24 października 2008 r. (Dz. U. z 2008 r. Nr 225, poz. 1485); błędnie powołuje się na art. 28 k.p.c. podczas, gdy w istocie chodzi o rozdział 28 k.p.k. (s. 219), niejednokrotnie prowadzi dwutorową narrację w tekście głównym i wyjątkowo obszernych przypisach, co zmniejsza czytelność wyводу. Sporadycznie pojawiają się literówki np. „w postaci” – s. 197.

XIV. Reasumując, stwierdzam, że oceniana praca stanowi oryginalne rozwiązanie przez Doktorantkę zagadnienia naukowego oraz wykazuje Jej ogólną wiedzę teoretyczną w zakresie prawa karnego procesowego oraz umiejętność samodzielnego prowadzenia pracy naukowej. Spełnia ona wymagania określone w art. 13 ust. 1 ustawy z dnia 14 marca 2003 r. o stopniach naukowych i tytule naukowym oraz stopniach i tytule w zakresie sztuki (Dz. U. z 2017 r. poz. 1789 ze zm.) w zw. z art. 179 ust. 1 ustawy z dnia 3 lipca 2018 r. przepisy wprowadzające ustawę – Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce (Dz. U. z 2018 r. poz. 1669 ze zm.).

Marek Kosonoga